

CNODINGEN EN DICBIERINGEN

**DE BEZITTERS VAN GROTE HUIZEN IN DE STAD
'S-HERTOGENBOSCH EN HUN ENTOURAGE**

DEEL IV. BOSSCHE GESLACHTEN

(intern rapport

Martin W.J. de Bruijn

Stadionlaan 41
3583 RB Utrecht
T 030 254 19 94
E mwjdebruijn@casema.nl

Utrecht, augustus 2017

Inhoud

Inleiding	3
Rover-Moedel-Van Mierlo	4
Van Langel	11
Poeldonk	11
Megen	13
Luding	15
Van den Dijk	16
Literatuur en bronnenpublicaties	20

Inleiding

In het tweede verslag over de Cnodingen en Dicbieringen is het Bossche brouwersgeslacht Dicbier behandeld, dat in de dertiende eeuw een snelle sociale stijging kende. Het nam niet alleen de leiding in een factieoorlog tegen het geslacht Cnode en zijn aanhangers, maar voerde ook een handige huwelijkspolitiek. Hierdoor raakte het verzwagerd met niet onbelangrijke adellijke geslachten en wist zelfs heerlijkheden te verwerven. Het is interessant om na te gaan langs welke wegen die familierelaties ontstonden en zich ontwikkelden. Gezien de omvang van het budget zal hiervoor een keuze moeten worden gemaakt. Daartoe zal om te beginnen de verbinding met het geslacht Van Mierlo worden onderzocht. Hierna zal aandacht worden besteed aan het voorgeslacht van met name Hendrik (III) Dicbier, heer van Mierlo, en Dirkske dochter van graaf Willem (IV) van Megen.

Rover-Moedel-Van Mierlo

Even kort de herkomst van het geslacht Rover van Mierlo aan de hand van de literatuur. In 1256 is een Hendrik van Rode, ridder, heer van Mierlo. Waarschijnlijk was hij een zoon van Roelof Rover (van Mierlo), die leefde van ongeveer 1160 tot 1220 en gehuwd was met een dochter, mogelijk Didradis, van Hendrik van Rixtel. Hendrik van Rode, die leefde van omstreeks 1195 tot na 1256, trouwde met Margareta dochter van Hendrik van Cuijk. Hiermee lijkt een herkomst van dit geslacht uit de vrije adel aannemelijk.¹ Uit deze oudste gegevens laten zich geen betrekkingen met 's-Hertogenbosch afleiden, zodat ook niet aannemelijk is dat deze generaties al een *mansio* in de stad hebben bezeten.

Uit het huwelijk van Hendrik van Rode en Margareta van Cuijk werd een zoon Gozewijn geboren. Waarschijnlijk trouwde hij met Liesbet van den Bosch, zuster van Makarius van den Bosch, pastoor van 's-Hertogenbosch. In 1265/66 was hij onder de naam heer Gozewijn van Mierlo, ridder, mede scheidsman in een conflict tussen de hertog van Brabant en de abdij van Averbode over de hof van Sterksel.²

Het echtpaar zou een kinderrijk gezin hebben gehad; genoemd worden (hier met alle denkbare voorbehoud):³

Rutger van den Bogaard van Rode (±1250-1312)

Hendrik van Mierlo (±1250-1332)

Heilwig Moedel van Mierlo (±1252-1315) x Peter van de Steenweg; xx Arnoud van Poeldonk

Rutger van den Bogaard (±1255-1315)

Gozewijn van Mierlo (±1257-1310), kanunnik in Hoegaarden

Hendrik (II) heer van Mierlo (±1258-????)

Jutta (±1260-1320)

Rover van Scheepstal (bij Bakel) (±1262-1320)

Eva (±1263-1325) x Wouter Toyart, rentmeester van de hertog

Heilwig (±1265-1330)

Makarius (±1270-1330)

Liesbet (±1280-????)

Hendrik (II) heer van Mierlo kreeg letterlijk en figuurlijk voet aan de grond in de stad 's-Hertogenbosch. Zijn oudst bekende activiteiten hebben echter betrekking op dorpen in de streek van zijn stamhuis: het zuidoosten van de Meierij van 's-Hertogenbosch. Op 15 juli 1303 verkocht hij voor schepenen van Helmond zijn cijnzen in Deurne en Nuenen aan Hendrik Schilling⁴ en op 9 september 1306 was hij in Helmond als getuige aanwezig bij de overdracht van het patronaatsrecht van de kerken van Asten en Lierop aan de abdij Floreffe.⁵ In een oorkonde van 25 augustus 1313 trad hij echter op als schepenen van 's-Hertogenbosch.⁶ Omstreeks 1315 wordt

¹ Coenen 2004b, 32-34, waar verdere literatuur genoemd wordt.

² Camps 1979 I, nr. 298 (1265.11.12): *domino Ar(noldo) de Campo, domino Gos(uino) de Mirle, militibus*; nr. 299 (1266.01.05): *Ar(noldus) dictus de Campo, G(osuinus) de Mirlaer, milites*.

³ H. Vogels 1999, 23-33.

⁴ Camps 1979, nr. 644: *Henrico domino de Mierle*.

⁵ Camps 1979, nr. 722: *Henrico armigero, domino de Mirle*.

⁶ Erens II, 254 (nr. 454): *Henricus de Mierle et Arnoldus Poeldonc*.

hij vermeld als hoogschout.⁷ Ook zijn verdere activiteiten wijzen op zijn aanwezigheid in deze stad.

Dit blijkt met name uit een aantal oorkonden betreffende het patronaatsrecht en tweederde van de tienden van Mierlo van 1309 tot 1317, waarin een flink aantal vooraanstaande Bosschenaren figureren. Uit de stukken blijkt dat Hendrik van Mierlo en zijn zoon Hendrik Rover het patronaatsrecht en genoemd deel van de tienden van Mierlo aan de abdij Tongerlo hebben geschonken, maar dat deze schenking zwaar verhypothekend was. De schulden werden niet door de abdij, maar door de schenkers afgelost.

Hoe interessant dit 'dossier' ook in rechtshistorisch opzicht ook is, het gaat hier vooral om de personen die ermee gemoeid waren en die aldus inzicht geven in de entourage van Hendrik van Mierlo. Daarom worden de rechtshandelingen niet uitpuutend behandeld. Ook al wordt dit in de akten niet uitdrukkelijk vermeld, uit de context blijkt dat het om het patronaatsrecht en/of de tienden van Mierlo gaat.

Op 21 mei 1309 beloofden Hendrik van Mierlo, zijn zoon Rover, Arnoud Poeldonk, Jan Vranke, Peter van de Steenweg en zijn broer Rutger 148 pond Tourse zwarten aan de Bossche lombarden, over een jaar te betalen.⁸

Op 3 mei 1311 beloofden Hendrik van Mierlo, Arnoud Poeldonk, Jan Vranke, Peter van de Steenweg en zijn broer Rutger 120 pond Tourse zwarten aan Lubbrecht van der Hogerstrate van Utrecht, te betalen in de eerstkomende vasten.⁹

Midden mei 1312 beloofden Gozewijn Model, clericus, zoon van Hendrik van Mierlo, Peter van de Steenweg, zijn broer Rutger en Herman van Langel van Herpen aan de Bossche lombarden 127 pond Tourse zwarten, na zes maanden te betalen.¹⁰

Op 25 augustus 1313 beloofden Hendrik van Mierlo en Arnoud Poeldonk aan de Bossche lombarden 83 pond Tourse zwarten, na drie maanden te betalen.¹¹

Waarschijnlijk op 24 januari 1314¹² beloofden Hendrik van Mierlo, Arnoud Poeldonk, Jan Vranke, Peter van de Steenweg en Herman van Langel aan de Bossche lombarden 880 pond Tourse zwarten, vanaf Maria Lichtmis (2 februari) na vier jaar te betalen.¹³

Op 27 juli 1314 beloofde Hendrik van Mierlo 130 pond Tourse zwarten aan de Bossche lombarden, op aanmaning te betalen.¹⁴

⁷ Jacobs 1986, 238.

⁸ Camps 1979, nr. 777: *Henricus de Mierle, Roverus eius filius*. Erens II, 191 (nr. 413).

⁹ Camps 1979, nr. 840. Erens II, 224 (nr. 433), abusievelijk gedateerd op 2 mei. In het regest staat abusievelijk Maastricht in plaats van Utrecht.

¹⁰ Camps 1979, nr. 873. Erens II, 243 (nr. 446).

¹¹ Erens II, 254-255 (nr. 454).

¹² Het jaartal ontbreekt in de oorkonde, maar de genoemde schepenen waren in functie in het schepenenjaar 1313/14 (GAHt, H. Geest 80 (1314.01.15) en 81 (1314.06.06); zie Jacobs 1986, 250).

¹³ Erens II, 268-269 (nr. 467).

¹⁴ Erens II, 262-263 (nr. 463).

In 1315 – geen nadere datering – beloofden Hendrik van Mierlo en Luding van den Dijk nog 127 pond aan de lombarden, na zes maanden te betalen.¹⁵

Opmerkelijk is dat deze betalingsbeloften telkens met tussenpozen van een jaar plaatshadden. Het lijkt er dus op dat ze dienden voor het doen van jaarlijkse betalingen. Wat ze met het patronaatsrecht en/of de tienden van Mierlo te maken hebben, wordt uit de overgeleverde stukken niet duidelijk, wel uit een oorkonde van 22 maart 1317. Daaruit blijkt dat voor de betaling van de genoemde bedragen de tienden en het patronaatsrecht van Mierlo als onderpand zijn verleend.¹⁶ Merkwaardig dat dit niet in elk van de betalingsbeloften is opgenomen. Het lijkt er wel op dat Hendrik van Mierlo in financiële problemen verkeerde, maar dat er velen bereid waren hem hieruit te verlossen, door middel van medeschulderkenning en borgstelling.

Hoe dit alles ook zij, in ieder geval schonken Hendrik en zijn zoon Rover hierna, in een door hen zelf op 4 december 1315 uitgevaardigde oorkonde, die in origineel bewaard is gebleven,¹⁷ voor hun zielenheil aan de abdij Tongerlo het patronaatsrecht van Mierlo en tweederde van de tienden. Volgens die oorkonde hadden zij die rechten vanouds allodiaal bezeten. Zij beloven de geestelijke zonen en zowel de geestelijke als de wereldlijke dochters van Hendrik van Mierlo afstand te laten doen van hun rechten en de bisschop te verzoeken zijn toestemming te geven. Bij de schenking waren aanwezig Wouter van Heusden, Gerard van der Aa, Gijsbrecht en Hendrik Bac, Willem Bac, Arnoud Berthout, allen behorend tot de Brabantse adel en dienstadel, en vele anderen. Het stuk werd bezegeld met het zegel van Hendrik van Mierlo, voor zijn zoon Hendrik Rover zegelde Alard investiet van Dinther. Verder werd het stuk bezegeld met de zegels van de abten van Averbode en Berne, Engelbert (land)deken van het kapittel van Hilvarenbeek, de investiet van de kerken van Orthen en 's-Hertogenbosch, Arnoud Bac, investiet van Helvoirt, en Wouter investiet van Oisterwijk.¹⁸ Kortom, gezien deze bezegelingen werd aan deze schenking in ruime vooraanstaande kringen groot belang gehecht. Het zegel van Hendrik van Mierlo heeft de aanduiding *SCVLT(etus)*, wat erop duidt dat hij toen hoogschout van 's-Hertogenbosch was.¹⁹

Voor schepenen van 's-Hertogenbosch deden Hendrik en zijn zoon op 8 december 1315 aan de abdij Tongerlo afstand van de inkomsten van tweederde van de tienden van Mierlo, die zij als grondheren bezaten en die getaxeerd waren op 125 mud rogge Eindhovense maat.²⁰ Hierbij werden twee mudden gerst en ander koren voor één mud rogge gerekend.

Het is een zeer uitvoerige oorkonde. Dat het om meer dan een gewone schenking ging, blijkt uit de volgende voorwaarde. Het klooster mocht drie jaar lang bezien of de opbrengst driemaal de genoemde 125 mud, dus in totaal 375 mud, rogge bedroeg. Wanneer dit niet het geval was, moesten Hendrik en zijn zoon dit tot

¹⁵ Erens II, 304-305 (nr. 483).

¹⁶ Zie hierna.

¹⁷ Erens II, 292-295 (nr. 481).

¹⁸ Een beschrijving van de bewaard gebleven zegels bij Erens II, 292.

¹⁹ Jacobs 1986, 238.

²⁰ Erens II, 296-304 (nr. 482).

genoemde hoeveelheid compenseren. Waren de opbrengsten hoger, dan moest de abdij aan beiden voor ieder mud rogge meer één pond goede Tourse penningen betalen. Ook werd er een regeling getroffen voor wanneer er sprake was van misoogst. Vervolgens werd de schenking ten overstaan van de schepenen herhaald. Voor de uitvoering van de rechtshandelingen stelden zich borg de schepenen Arnoud van Poeldonk, Jan Vranke, Daniël van den Dijk en Emond zoon van Arnoud Rover, en verder Hendrik van Mierlo, zijn zoon Hendrik Rover en Gerard van der Aa van Boxtel. Ook nu weer werd beloofd de geestelijke zonen en zowel de geestelijke als de wereldlijke dochters van Hendrik van Mierlo afstand te laten doen van hun rechten en de bisschop om toestemming te vragen. Verder werd het de abdij vergund vrij goederen in Mierlo te kunnen kopen. Tot slot verleende Hendrik en zijn zoon kwijting.

Op 5 juni 1316 bevestigde de bisschop van Luik de schenking van de tienden van Mierlo.²¹ Er is in deze oorkonde geen sprake van tweederde deel.

Maar ondanks de gedetailleerde regelingen tussen Hendrik en de zijnen aan de ene en de abdij aan de andere kant, was niet alles naar wens verlopen. Op 5 maart 1316 maande de proost van Tongerlo namens de abdij Arnoud Poeldonk en Jan Vranke (*Franc*) aan om te voldoen aan de voorwaarden die zij met betrekking tot de tiend van Mierlo aan de abdij hadden beloofd, waarbij deze gerechtelijk aanspraak maakte op alle goederen van de verkoper Hendrik van Mierlo.

Uit een oorkonde van 18 december 1316 blijkt dat de abdij Tongerlo bij schepenvonnissen van 's-Hertogenbosch geëigend was aan Arnoud Poeldonk, Emond zoon van wijlen Arnoud Rover, Daniël van den Dijk, Jan Vranke en Gerard Pape van Boxtel en hun goederen vanwege hun beloften aan de abdij met betrekking tot de verkoop van de tienden van Mierlo door Hendrik van Mierlo. Vervolgens waren Dirk zoon van Arnoud Rover, Peter van de Steenweg geheten Noppe, schoonzoon van genoemde Arnoud Poeldonk, en Godfried zoon van wijlen Amilius van Bussel *in duplicata persona* (?) in gijzeling gegaan in het Bossche gasthuis van Wellen van Nijnsel, gewoonlijk *Vroent* geheten. Nu stelden zich voor hen borg de Bossche burgers heer Gerlach van den Bosch, Eelgis Gewandsnijder, Wouter zoon van wijlen Colen van Oerle, Luding van den Dijk en Rutger van den Steenweg voor alle voorwaarden en overeenkomsten, waartoe Dirk, Peter en Godfried zich hadden verbonden.²²

Op 14 februari 1317 verleende Gozewijn, oudste zoon van Hendrik van Mierlo, toestemming tot de overdracht van de tienden van Mierlo aan de abdij. De rechtshandeling bij notariële akte had plaats in het woonhuis van Hendrik in 's-Hertogenbosch.²³

Nadat Herman van Langel als man van Liesbet dochter van Hendrik,²⁴ Jutta zuster van Hendrik en Katelijne dochter van Hendrik afstand van hun aandeel hadden

²¹ Erens II, 243-244 (nr. 505).

²² Erens II, 358-360 (nr. 517).

²³ Erens II, 364-365 (nr. 521).

²⁴ BHIC, Heerlijkheid Mierlo 1a, tussen f. 22 en 23: *Henricus de Langel, tutor et mamburnus domicelle Elisabeth, filie Henrici Moedel, domini predicti de Mierlo.*

gedaan aan Gozewijn van Mierlo, deken van Sint-Oedenrode, deed deze laatste op 19 februari 1317 voor de Bossche schepenen afstand van zijn rechten.²⁵

De betalingsbeloften door Hendrik van Mierlo, zijn zoon Rover en een aantal anderen aan de Bossche lombarden en aan Lubbrecht van der Hogerstraten van Utrecht zijn alle opgenomen in een Bossche schepenoorkonde van 22 maart 1317.²⁶ In deze oorkonde verklaarde Bonifacius Fassijn, dienaar van de verenigde lombarden van 's-Hertogenbosch, dat Arnoud Poeldonk, Jan Vranke, Emond zoon van wijlen Arnoud Rover, Daniël van den Dijk en Gerard van der Aa van Boxtel de daarin genoemde sommen hadden voldaan, 'in welke oorkonden genoemde Hendrik van Mierlo, de vruchten, inkomsten en opbrengsten van de tienden van Mierlo en de genoemde tienden en het patronaatsrecht van de kerk van hetzelfde dorp Mierlo, bisdom Luik, voor de genoemde sommen geld aan de genoemde lombarden of de drager van de genoemde oorkonden beloofd, rechtens onder de titel van verpanding zeker had verbonden' en dat Bonifacius vanwege de genoemde lombarden van de genoemde oorkonden afstand had gedaan. De genoemde personen erkenden vervolgens dat zij de genoemde oorkonden hadden gekweten ten behoeve van de abdij Tongerlo om alle problemen te voorkomen, waarna door hen nog een aantal beloften werden gedaan. Opmerkelijk is dat in de genoemde oorkonden wel betalingsbeloften werden gedaan, maar dat daarin geen sprake is van de inkomsten uit het patronaatsrecht en de tienden van Mierlo, die aan de lombarden in onderpand waren gegeven. Het zou zeker de moeite waard zijn deze problematiek nog eens in detail te behandelen.

In ieder geval werden kort hierna nog de volgende rechtshandelingen verricht:

Een dag later, op 23 maart 1317, deden Arnoud Poeldonk, Jan Vranke en Peter van de Steenweg, zijn verwant (*eius affinis*) burgers van 's-Hertogenbosch, afstand van hun rechten op de tienden en het patronaatsrecht van Mierlo.²⁷

In een afzonderlijke akte deed op dezelfde datum Hendrik Steenweg dit.²⁸

Op 23 maart 1317 deden ook nog in een schepenoorkonde afstand Alard van Mierlo, priester, investiet van Dinther, Herman van Langel als man van Liesbet dochter van Hendrik van Mierlo, Katharina dochter van Hendrik en Jutta, begijn, zuster van Hendrik.²⁹

Op dezelfde datum deed Jan Dicbier ten behoeve van de abdij Tongerlo afstand van 100 Tourse ponden die de tiend van Mierlo bezwaarden.³⁰ (ald. nr. 529).

En op 17 juni 1317 bekrachtigde Gozewijn van Mierlo, deken van Sint-Oedenrode, oudste zoon van Hendrik van Mierlo, voor een notaris in Luik de overdracht.³¹

²⁵ Erens II, 365-366 (nr. 522).

²⁶ Erens II, 367-371 (nr. 524).

²⁷ Erens II, 372-373 (nr. 525).

²⁸ Erens II, 373-374 (nr. 526).

²⁹ Erens II, 375-376 (nr. 527).

³⁰ Erens II, 377-378 (nr. 529).

³¹ Erens II, 381-382 (nr. 533). Dit stuk wordt in de uitgave met de verkeerde datering 7 juni, maar wel uit een beter handschrift, Cartularium A van de abdij, herhaald (nr. 535).

Op 30 juni 1317 deed Liesbet dochter van Hendrik van Mierlo en moniaal van Hooidonk op haar beurt afstand.³²

Op 28 oktober 1317 verkocht Gozewijn van Mierlo, geheten Model (?), oudste zoon van Hendrik van Mierlo, deken van Sint-Oedenrode, zijn goederen in Mierlo *te Bennendonc* aan de abdij.³³ Om dit te ratificeren verschenen voor de Bossche schepenen heer Alard, priester, investiet van Dinther, broer van Gozewijn, Jan Vranke, Daniël van den Dijk, zoon van Hendrik van den Dijk, Emond zoon van wijlen Arnoud Rover en Gerard van der Aa van Boxtel.

Op 12 mei 1318 deden Jan Dicbier en Engelbert Ludinc ten behoeve van de abdij afstand van alle aanspraken die zij hadden op de tienden en goederen van Hendrik van Mierlo,³⁴ en op dezelfde datum in een andere akte deden Willem Wusel en Hendrik Steenweg dat.³⁵ Pas jaren later, op 13 mei 1331, verleende de hertog van Brabant zijn goedkeuring aan de overdracht. Deze zou gedaan zijn door Hendrik van Mierlo, wijlen zijn zoon Hendrik Rover en de kinderen, zowel zonen als dochters, van genoemde Hendrik.³⁶

Bij bovenstaande transacties waren de volgende personen betrokken:

- Hendrik van Mierlo
- zijn zoon Hendrik Rover
- zijn oudste zoon Gozewijn Model, deken van Sint-Oedenrode
- Emond zoon van (wijlen) Arnoud Rover
- Dirk zoon van (wijlen) Arnoud Rover
- Arnoud Poeldonk
- Jan Vranke
- Peter van de Steenweg geheten Noppe, schoonzoon van Arnoud Poeldonk
- Rutger van de Steenweg
- Hendrik Steenweg
- Herman van Langel van Herpen, gehuwd met Liesbet dochter van Hendrik van Mierlo
- Jutta, begijn, zuster van Hendrik van Mierlo
- Katelijjn dochter van Hendrik van Mierlo
- Liesbet dochter van Hendrik van Mierlo, moniaal van Hooidonk
- Luding van den Dijk
- Daniël van den Dijk, zoon van Hendrik van den Dijk
- Alard van Mierlo, zoon van Hendrik, investiet van Dinther
- Gerard van de Aa van Boxtel
- Gerard Pape van Boxtel
- Godfried zoon van wijlen Amilius van Bussel
- Gerlach van den Bosch
- Eelgis gewandsnijder
- Wouter zoon van wijlen Colen van Oerle

³² Erens II, 383-384 (nr. 534).

³³ Erens II, 395-400 (nr. 540).

³⁴ Erens II, 412-413 (nr. 549).

³⁵ Erens II, 414-415 (nr. 551).

³⁶ Erens III, 240-241, nr. 734.

Jan Dicbier
Engelbert Ludinc
Willem Wusel
Wouter van Heusden
Gerard van der Aa van Boxtel
Gijsbrecht Bac
Hendrik Bac
Willem Bac
Arnoud Berthout

Ik geef deze opsomming, omdat zij op zijn minst een deel van de entourage van de Van Mierlo's weergeeft. Op basis hiervan onderwerpen een aantal families aan een nader onderzoek.

De betrekkingen tussen het adellijk geslacht Van Mierlo en de Bossche familie Dicbier blijken later in de veertiende eeuw. Op 18 juli 1335 droeg Gozewijn van Mierlo, inmiddels deken van Sint-Jan in Luik, het dorp Mierlo met alle daaraan verbonden rechten, dat hij van de Brabantse hertog in leen hield, over aan Otto van Cuijk,³⁷ waarna de hertog hieraan zijn toestemming verleende.³⁸

Dat zelfs hiermee het boek betreffende het patronaatsrecht en de tienden van Mierlo nog niet gesloten was, blijkt uit de overdracht op 3 februari 1347 door Otto van Cuijk van zijn aandeel in die rechten aan de abdij Tongerlo.³⁹

Op 7 januari 1357 verklaarden Jan heer van Cuijk en Hoogstraten en zijn zonen Hendrik en Werner dat *Jan Dicbier van tsHertogenbossche* van hen het dorp van Mierlo met toebehoren van hen gekocht had.⁴⁰ Jan (III) van Cuijk zou nog in hetzelfde jaar in Den Bosch overleden zijn.⁴¹

Jan Dicbier had met deze aankoop ongetwijfeld aan aanzien gewonnen. Zijn zoon Hendrik trouwde waarschijnlijk omstreeks 1375, in ieder geval vóór 17 augustus, 1380 met Dirkske dochter van Willem graaf van Megen.⁴²

Op 9 juni 1410 maakte Hendrik zijn testament in zijn kasteel in Mierlo. Hij deed dit in aanwezigheid en met toestemming van zijn vrouw Dirkske. Verder worden speciaal als aanwezigen al in het begin van het testament genoemd zijn kinderen, dit wil zeggen zijn zonen Hendrik en Jan, en heer Jan van Grevenbroek, ridder, zijn schoonzoon, en diens vrouw Elsbeen. Verder ook zijn schoonzoon Jan van Berlaar, heer van Haps, die gehuwd was met zijn dochter Heilwig.

Het is een zeer uitvoerig testament, waarin naast zijn familieleden met name

³⁷ Erens III, 313-314, nr. 791.

³⁸ Ald. 314-316, nrs. 792 en 793.

³⁹ Ald. IV, 29-30, nr. 902.

⁴⁰ BHIC, Heerlijkheid Mierlo 1a, f. 21. Zie ook ald. f. 21v.-22 (1357.03.15), f. 22 (1358.05.15), f. 21v. (1359.01.07) en f. 22v.-23 (1375.08.02).

⁴¹ Coldewey 1981, 176.

⁴² GAHt, R. 1176, f. 142: *Henricus Dicbier, filius quondam Iohannis Dicbier, dominus de Mierle, maritus et tutor legitimus ut asserebat domine Theoderice sue uxoris, filie domini Willelmi comitis de Meghen* (1380.0817). De Bruijn 2016, 10.

Mierlose instellingen en personen bedacht worden. Zijn zoon Hendrik verkreeg de heerlijkheid, met inbegrip van het kasteel, maar verder onder meer ook 'alle huizen en *mansiones* binnen de stad 's-Hertogenbosch gelegen'.

Zijn schoonzoon Jan van Grevenbroek werd bedeed met de hoeve Ter Hoeven in Mierlo en een geldbedrag van 40 gouden Franse kronen.⁴³ Op dezelfde dag gaf Jan, *ridder, outste soon heer Robbrechts van Arkel, baenderhere tot Grevenbroeck, ridders*, kwijting van het door hem verkregen huwelijksgoed (*dote*). Volgens de afschrijver van de oorkonde was deze bezegeld *met eenen vuythangende segel der wapenen van Aerkel rontsomme getandelert*.⁴⁴

Van Langel

Dochter Agnes van Hendrik (II) van Mierlo trouwde met Hendrik van Langel. Hieruit werd een zoon Hendrik geboren, die tussen 1331 en 1335 zijn grootvader opvolgde als heer van Mierlo. In 1335 verkocht hij de heerlijkheid aan zijn oom Gozewijn Moedel van Mierlo, deken van Sint-Oedenrode en deken van Sint-Jan in Luik. Deze laatste verkocht de heerlijkheid in hetzelfde jaar in ruil voor beneficies aan Otto van Cuijk.⁴⁵

Poeldonk

Arnoud Poeldonk was betrokken bij de transacties betreffende de tiend van Mierlo. Hij was schepen tussen 1291 en 1315.⁴⁶ Zijn huis aan de kop van de Orthenstraat wordt al expliciet vermeld in 1292,⁴⁷ 1293,⁴⁸ 1296⁴⁹ en 1327.⁵⁰ Het gaat hierbij om Steenweg 1-3. Arnoud had dit huis gelegateerd aan de Tafel van de Heilige Geest. Hoogstwaarschijnlijk is hij ongehuwd of in ieder geval kinderloos overleden; er is geen nageslacht van hem bekend. Op 23 maart 1370 gaf de Tafel zijn stenen huis en erf, toen gelegen tussen erf van Klaas Piek en een steegje (de huidige

⁴³ BHIC, Heerlijkheid Mierlo 1a, f. 48-54v.

⁴⁴ Ald. f. 55-55v.

⁴⁵ Coenen 2004, 57-58.

⁴⁶ Jacobs 1986, 246, 248-251.

⁴⁷ Camps 1979, I, nr. 486 (1292.09.05): *retro fundum Arnoldi dicti Poldonc ultra aquas*.

⁴⁸ H. Geest 12a, uitgegeven door Van Synghel 1998, 405-410: *iuxta domum Arnoldi dicti Poldonc in capite viculi a latere declinantis - - - retro domum Arnoldi dicti Poldonc in vico tendente ultra aquas*

⁴⁹ Camps 1979, I, nr. 532 (1296.04.08): *retro domum et aream Arnoldi dicti Poldonc ultra aquas*.

⁵⁰ H. Geest 167 (1327.10.03): *domo et area dicte Hille Velkenurs, sita in Buscho ducis in capite vici Orthensis in opposito domus Arnoldi quondam dicti Poeldonc*. In Van Drunen 2006, 166, wordt ten onrechte gesuggereerd dat Hoge Steenweg 9-11 het huis van 'Arnold Poldonck' zou zijn geweest. Mogelijk is deze verwarring ontstaan door Van Sasse-van Ysselt 1910-1914, III, 539, waar het huis van Arnoud ten onrechte wordt geïdentificeerd met Hoge Steenweg 5-7. In de door hem vermelde schepenakte van 1507.04.30 (R. 1276, f. 161) wordt echter gezegd dat huis gelegen was *naast* het huis van Arnoud van Poeldonk, waarvan echter wel opeenvolgende bezitters worden vermeld: *iuxta hereditatem olim ad Arnoldum dictum de Poeldonck, de post ad Elizabett relictam quondam Wilhelmi Back, filii quondam Mathie vanden Molengrave, et suos coheredes ex uno et inter hereditatem heredum quondam Arnoldi Ysebout, de post ad Henricum Back, filium quondam Wilhelmi Posteel, spectantem ex alio*.

Scheidingstraat), in erfelijke pacht aan Dirk Posteel.⁵¹

⁵¹ H. Geest 673: *Notum sit universis presentia visuris quod cum Henricus Stierken, procurator mense sancti Spiritus in Buschoducis, cum voluntate provisorum eiusdem mense, alias promississet Theoderico Posteel quingentas libras atque viginti libras monete pro tempore solutionis huiusmodi pecunie in Buschoducis ad bursam communiter currentis, ad certos terminos solutionis solvendas, prout hec in quibusdam litteris scabinorum de Buschoducis super hoc confectis, quas nos scabini infrascripti vidimus et de verbo ad verbum legi audivimus, plenius continetur, constitutus igitur coram scabinis infrascriptis Theodericus filius quondam Ywani de Gravia, tamquam procurator mense sancti Spiritus predicte, cum consensu et voluntate provisorum eiusdem mense, domum lapideam et aream quondam Arnoldi dicti Poeldonc, sitam in Buschoducis in vico Orthensi inter hereditatem Nycholai dicti Piec ex uno latere et inter quemdam viculum tendentem ibidem versus aquam ex alio latere, et quam domum lapideam et aream dictus quondam Arnoldus prefate mense sancti Spiritus in suo legaverat, ut ipse dicebat, dedit ad annum et hereditarium censum Theoderico Posteel antedicto, ab eodem Theoderico Posteel iure et hereditario possidendam et habendam, simul cum omnibus et singulis litteris quas dicta mensa sancti Spiritus habebat mentionem de dicta domo lapidea et area facientibus, ut ipse dicebat, atque cum toto iure dicte mense sancti Spiritus in dictis litteris et in hiis que continentur in eisdem litteris quovismodo competentibus, videlicet pro dictis quingentis et viginti libris monete supradicte atque pro censibus quos dictus quondam Arnoldus Poeldonc tempore quo vixerat in humanis ex domo lapidea et area supradicta annuatim solvere consuevit dandis et solvendis illi vel illis ab antedicto Theoderico Posteel cui vel quibus huiusmodi census annuatim exinde de iure sunt solvendi anno quolibet hereditarie terminis solutionis ad hoc debitis et consuetis, necnon pro annuo et hereditario censu octo librarum et sex solidorum monete pro tempore solutionis huiusmodi census in Buschoducis ad bursam communiter currentis, dando et solvendo dicte mense sancti Spiritus a prefato Theoderico Posteel anno quolibet hereditarie mediatim in festo nativitatis Domini et mediatim in festo nativitatis beati Iohannis Baptiste, et pro primo solutionis termino in festo nativitatis Domini proximo futuro ex domo et area supradicta, promittens antedictus Theodericus filius quondam Ywani de Gravia, tamquam procurator mense sancti Spiritus predicte, cum consensu et voluntate dictorum provisorum eiusdem mense, ut debitor principalis ex parte et nomine mense sancti Spiritus supradicte quod dicta mensa huiusmodi donationem ad censum dicto Theoderico Posteel ut premittitur factam, ratam et firmam perpetue sine aliqua contradictione observabit et quod omniam aliam obligationem ex parte mense sancti Spiritus predicte in predicta domo lapidea et area exeunte antedicto Theoderico Posteel deponet omnino. Quo facto repromisit antedictus Theodericus Posteel ut debitor principalis predicto Theoderico filio quondam Ywani de Gravia ad opus mense sancti Spiritus predicte quod ipse Theodericus Posteel dabit et solvet dicte mense antedictum hereditarium censum octo librarum et sex solidorum monete supradicte anno quolibet hereditarie terminis solutionis predictis, et pro primo solutionis termino in festo nativitatis Domini, ex domo lapidea et area supradicta. Conventum est insuper et conditionatum inter Theodericum filium quondam Ywani de Gravia et provisos predictos ex parte dicte mense ex una parte et inter dictum Theodericum Posteel ex altera parte quod si dicta domus lapidea et area imposterum ab aliquibus personis impeteretur seu aliquid de eadem evinceretur vel alique impetio, obligatio et calangia in eadem domo lapidea et area extiterint aut invente fuerint que post decessum dicti quondam Arnoldi Poeldonc a quibuscumque personis facte, obligate vel promisse fuerint in domo lapidea et area supradicta aut si aliqui census vel redditus hereditarii ex domo lapidea et area annuatim de iure invente fuerint solvendi qui post decessum dicti quondam Arnoldi Poeldonc venditi fuerint ex eadem seu promissi a quibuscumque personis quovismodo, quod ab huiusmodi evictione, impetitione, calangia, censibus, redditibus et obligatione dicta mensa sancti Spiritus erit perpetue relevata et omnino quita et exonerata, quodque huiusmodi evictio, impetio, calangia, census, redditus et obligatio non erunt in preiudicium suum hereditarium censum octo librarum et sex solidorum monete supradicte annuatim et hereditarie percipiet et levabit libere et quiete terminis solutionis predictis ex domo lapidea et area supradicta, ut iam dicte partes hinc inde palam recognoverunt.*

Testes interfuerunt scabini in Buschoducis Symon de Myrabello et Iohannes de Erpe.

Datum sabbato post dominicam qua cantatur Oculi anno Domini millesimo CCC^{mo} sexagesimo nono.

Megen

In het midden van de vijftiende eeuw waren de heren/graven van Megen en Mierlo in het bezit van het zogeheten Hooghuis van Megen aan de noordzijde van de Hinthamerstraat, de tegenwoordige nummers 102-108. Het aan de Maas gelegen Megen vormde samen met de dorpen Haren, Macharen en Teeffelen een heerlijkheid. Er zijn heren vermeld vanaf 1145. Niet duidelijk is wanneer zij de titel graaf hebben gekregen. In de eerste helft van de veertiende eeuw waren zij dit met zekerheid,⁵² maar soms werden zij als heer en dan weer als graaf aangeduid. Op 12 januari 1344 verklaarden Jan graaf van Megen en zijn zoon Willem dat zij hun kasteel tot open huis zouden houden voor de hertog van Brabant.⁵³

Van het huis in de Hinthamerstraat zijn opmerkelijk weinig middeleeuwse gegevens bewaard gebleven. In 1453 werd het omschreven als 'stenen huis, erf en tuin en stal met zijn ondergrond daaraan gelegen, gelegen in 's-Hertogenbosch in de Hinthamerstraat tussen erf van Peter zoon van wijlen Wouter Heinenz. aan de ene en tussen erf van Johanna weduwe van wijlen Jan Ghijssele aan de andere zijde, strekkende van de genoemde straat tot aan het aldaar stromende water'.⁵⁴

De eerste keer dat er van betrekkingen tussen Megen en Dicbier sprake is, lijken twee na elkaar geplaatste schepengeloften van 30 juni 1377.⁵⁵ Op 17 augustus 1380 wordt Dirkske dochter van wijlen heer Willem IV van Megen en Heilwig van Loon (Herlaar), vermeld als echtgenote van Hendrik Dicbier, zoon van wijlen Jan Dicbier en Elsbeen.⁵⁶

In 1385 en 1386 blijkt Hendrik Dicbier zijn schoonvader te hulp te zijn gekomen. Op 17 juli van het eerstgenoemde jaar droeg Jan heer van Megen en Haps hem voor vier jaar al zijn goederen en rechten in de heerlijkheid Megen over met uitzondering van het kasteel en de heerlijkheid.⁵⁷ Op 29 november deed hij hetzelfde met de

⁵² N.L. van Dinther, *De oudste generaties van de graven-heren van Megen* (internet 2013). BHIC, Inventaris graafschap Megen 1331-1815 ('s-Hertogenbosch 1992).

⁵³ Van Dinther 2013, 20.

⁵⁴ R. 1223, f. 164v.: *domo lapidea, area et orto ac stabulo cum suo fundo sibi adiacentibus, sitis in Buscoducis in vico Hijnthamensi inter hereditatem Petri filii quondam Wolteri Heynen soen ex uno et inter hereditatem Iohanne relicte quondam Iohannis Ghijssele ex alio, tendentibus a dicto vico ad aquam ibidem fluentem.*

⁵⁵ GAHt, R. 1176, f. 33v. (36v. nw.): *Dominus Iohannes comes de Megen promisit Iohanni Zerijis de Erpe XII Brabant dobbel ad nativitatis Domini proxime persolvendos. Testes Trude et Hoesden. Datum tercia post nativitatis beati Iohannis baptiste.*

..... *Dicbier de Mierle promisit Iohanni Zerijis de Erpe X Brabant dobbel ad nativitatis Domini proxime persolvendos. Testes, datum supra.*

⁵⁶ GAHt, R. 1176, f. 142: *Henricus Dicbier, filius quondam Iohannis Dicbier, dominus de Mierle, maritus et tutor legitimus ut asserebat domine Theoderice sue uxoris, filie domini Willelmi comitis de Meghen - - -. In octava Laurentii anno LXXX hora none (1380.0817). BHIC, Heerlijkheid Mierlo 1a, f. 24v.*

⁵⁷ GAHt, R. 1177, f. 202v.: *Domicellus Iohannes dominus de Megen et de Hoeps omnia et singula sua bona et hereditates, census, redditus, pactiones, molendina ac quocumque nomine nuncupantur, quocumque locorum in parochia de Megen, de Haren et Macharen et Teffeller sitis, cum omnibus eorum attinentiis, exceptis tamen et sibi libere resignatis castro et dominio de Megen, ut latius legitur, supportavit Henrico Dicbier, domino de Mierle, ab eodem ad spacium quatuor annorum a festo nativitatis Domine proxime futuro sine medio subsequentium, promittens warandiam., Testes Iacobus et Iacobus. Datum secunda post Margarete.* Op dezelfde datum beloofden Jan heer van

overeenkomsten die hij gesloten had met jonkheer Jan heer van Zevenborne, Kraandonk en Haps betreffende zijn huwelijk met jonkvrouw Ermgard dochter van wijlen Gijsbrecht heer van Haps.⁵⁸ Op 25 mei 1386 droeg Jan graaf van Megen een erfelijke cijns van 50 dubbele mottoenen uit drie hoeven in Woensel-Acht en uit de heerlijkheid Kranendonk over aan Hendrik.⁵⁹ In een oorkonde van 20 maart 1387 erkende Hendrik dat hij de oorkonden betreffende de huwelijkse voorwaarden tussen Jan heer van Zevenborn, Kranendonk en Haps in zijn bezit had en deze zou overdragen wanneer ze in rechte nodig waren.⁶⁰ Zoals zo vaak in de Late Middeleeuwen zien we dus hier een niet-adellijk geslacht introuwen in de adel, waaraan de verleende financiële steun niet vreemd zal zijn geweest. In die periode bestond er ook geen beletsel voor niet-edelen meer om heerlijke rechten te verwerven en uit te oefenen.

Hendrik Dicbier overleed vóór 13 december 1414; Dirkske vóór 5 juni 1427. Op die datum werd Hendriks zoon Jan Dicbier van Mierlo door de hertog van Brabant beleend met het huis Megen om dit als open huis van de hertog te houden.⁶¹ In 1453 was het Bossche complex in de Hinthamerstraat in bezit van zijn weduwe Johanna Swaefs.⁶²

Megen, Hendrik Dicbier, heer van Mierlo, heer Willem² van der Aa, Gerit van der Aa, Willem van Langelaer, Jordaan van Heukelom en Jacob zoon van wijlen Jan Wrede aan heer Arnoud van der Dussen, ridder, een bedrag van 1080 oude Franse schilden. Hierna volgen nog enkele andere transacties, waarbij ook Jan van Megen en Hendrik Dicbier betrokken waren (ald. f. 202).

⁵⁸ GAHt, R. 1177, f. 214: *Domicellus lohannes comes de Megen et dominus de Hoeps omnes et singulas condiciones, promissiones et ordinaciones sibi a domicello lohanne domino de Zevenborne, de Craendonc et de Hoeps ex condicionibus matrimonialibus occasione matrimonii inter dictum lohannem de Megen et inter domicellam Ermegardem filiam quondam domini Ghiselberti domini quondam de Hoeps contrahendi promissis, simul cum omnibus litteris quas hinc inde de dictis convencionibus matrimonialibus faciendis ... atque cum arrestagiis sibi deficientibus de censibus sive redditibus in dictis litteris comprehensis, ut dicebat, hereditarie supportavit Henrico Dicbier, domino de Mierle - - -. Datum in vigilia Andree.*

⁵⁹ GAHt, H. Geest 986a.

⁶⁰ BHIC, Heerlijkheid Mierlo 1a, f. 30-31v.

⁶¹ ARA Brussel, Leenhof van Brabant 396, f. 114v.

⁶² Zie De Bruijn 2011a, 26, en verder Van Sasse van Ysselt 1910-1914, III, 140-147.

Luding

In de verzoeningsoorkonde tussen de Cnodingen en de Dicbieringen van 10 juli 1306, helaas nogal gebrekkig overgeleverd, worden onder de Dicbieringen kinderen van wijlen Luding genoemd. Naar ik meen ging het bij die kinderen om Jan Wederoud en Luding.⁶³ Dit betekent dat de 'Ludingen' in het begin van de veertiende eeuw mogelijk al vermaagschap waren aan de Dicbieringen, in ieder geval tot de partijangers behoorden. In het obituarium van de Sint-Jan komt een Jan Dicbier, *senior*, voor met zijn vrouw Engelburg en Luding hun zoon.⁶⁴ De aanduiding *senior*, de oude, is problematisch, omdat er sprake is geweest van vaders en zonen Jan Dicbier. Op het internet wordt Engelburg te gemakkelijk en willekeurig aan een van deze Jannen gekoppeld.

Net als bijvoorbeeld Bac en Rover was Luding in eerste instantie een voornaam, maar werd het tot een achternaam, soms in combinatie met de naam Dicbier. Op deze wijze werden de namen van roemrijke voorouders levendig gehouden. Maar de weinige gegevens maken identificatie uitzonderlijk lastig, omdat in de meeste van die schaarse bronnen doorgaans ook nog geen familierelaties vermeld worden.

De eerste vermelding van Ludingen in de bronnen dateert wellicht van december 1240, toen een Luding kanunnik van het kapittel van Oirschot was.⁶⁵ Zekerheid hebben we in 1258, toen een Luding schepen van 's-Hertogenbosch was.⁶⁶

In 1281 was een Engelbrecht Luding hertogelijk rentmeester in 's-Hertogenbosch.⁶⁷ Hij overleed vóór 30 juni 1296, toen zijn weduwe Celie en hun kinderen Jan, Hendrik en Mette het woonhuis van Engelbrecht en Celie in de Hinthamerstraat verkochten aan de predikheren.⁶⁸ Op 10 december 1303 verklaarde de weduwe en haar kinderen nog 30 pond van de koopprijs van het complex, waarop de predikheden woonden, te hebben ontvangen. Opmerkelijk is dat nu als kinderen werden genoemd: Jan, Hendrik, **Engelbrecht** en Wouter, terwijl Mette niet meer genoemd werd.⁶⁹ Deze laatste Engelbrecht Luding zal degene zijn geweest die genoemd werd in de oorkonde uit 1306 en later, in een flink aantal oorkonden van 1318/19, als schepen van 's-Hertogenbosch.⁷⁰

Een **Engelbrecht Luding Dicbier**, burger van 's-Hertogenbosch, komen we tegen

⁶³ Camps 1979, nr. 719. Voor mijn reconstructie van de tekst zie De Bruijn 2014, 9-10.

⁶⁴ Spierings 1976, 16 (nr. 103).

⁶⁵ Camps 1979, nr. 191.

⁶⁶ Ald. nr. 270.

⁶⁷ Ald. nr. 378 (1281.09.15): *Engelberti dicti Ludingh, receptori in Busco*.

⁶⁸ Ald. nr. 539: *Cecilia dicta Celia relictā Emgeberti dicti Ludinc* (hierna is in het zeventiende-eeuwse afschrift een ruimte opengelaten) *cum tutore ad hoc ab ea electo et ei dato a iudice, Iohannes, Henricus, eius filii, et Metta eius filia, annos pubertatis habentes*. De akte is buitengewoon interessant, omdat er sprake is van een dubbele grondheerlijkheid. Een deel van het complex hing af van de hertog, een ander deel van het Bossche begijnhof. Niet het hele stadsgebied was dus hertogelijk domeingood.

⁶⁹ Ald. nr. 656: *Ceciliam relictam Enghelberti quondam dicti Ludinc, Iohannem, Henricum, Enghelbertum et Woltherum*.

⁷⁰ GAHt, H. Geest 117 (1318.08.08); Erens, *Oorkonden Tongerlo* II, nr. 555 (1318.08.17); GAHt, Loketkast II (Orthenstraat) (1318.10.24); Sint-Jan 11 (1318.11.11); H. Geest 118 (1319.01.11), 119-121 (1319.03.07); 122 (1319.03.15); 123 (1319.05.13).

een Bossche schepenakte van 13 maart 1320, waarin hij een cijns van 18 pond verkocht.⁷¹ Verder in een Bossche schepenakte van 16 april 1328, waarin hij een cijns verkocht uit een aan hem krachtens erfrecht toekomend huis in de Vughterstraat, waarin toen Lieze van Son woonde.⁷² In schepenakten uit 1341, 1342 en 1344 is sprake van een cijns die Engelbrecht, zoon van Jan Dicbier de oude, had verkocht aan Liesbet Marcelisz. van den Broek (*de Palude*). De cijns moest betaald worden op het kerkhof van Haaren bij Oisterwijk, zodat het bezwaarde goed daar waarschijnlijk ook gelegen heeft.⁷³ In 1352 en 1374 was nog sprake van cijnzen uit goed in 's-Hertogenbosch die door Engelbrecht aan Jan van Uden waren verkocht.⁷⁴

Engelbrecht had een zoon Peter, die nadrukkelijk zo vermeld wordt in schepenakten uit 1371 en 1372.⁷⁵ Waarschijnlijk is hij identiek met de Peter Ludinc Dicbier, dus zonder Engelbrecht, die in andere Bossche akten uit die tijd voorkomt.⁷⁶ Hieruit blijkt wel hoe lastig identificatie soms kan zijn.

Blijkens een akte van 11 januari 1369 had Engelbrecht Luding Dicbier ook een dochter Liesbet, die getrouwd was geweest met de inmiddels overleden Jacob van Uden.⁷⁷ Zoals hierboven werd vermeld, vermaakte Arnoud Dicbier in 1374 aan haar zijn huis De Kapel uit de *mansio* van Engelbrecht Luding van den Dijk.

⁷¹ Erens II, 32-35 (nr. 582).

⁷² H. Geest 170: *Enghelbertus dictus Ludinc Dicbier, oppidanus in Buscho ducis, hereditarie vendidit Arnolde dicto Buxsken ad opus Heylewigis eius matris annum et hereditarium censum trium librarum et sex solidorum eidem Enghelberto iure hereditario competentem in domo et area sita in Buscho ducis in vico Vuchtensi, in qua Elysabet dicta Lyse de Zonne ad presens commoratur, et de qua domo et area predicta dictus Enghelbertus triginta quatuor solidos mense sancti Spiritus in Buscho ducis et censum domini ducis prius annuatim solvendo esse dicebat*. Engelbrecht wordt ook nog vermeld in akten van 1342.02.15 (Erens III, 411-412 (nr. 859), en 1344.09.05 (Erens IV, 9-10 (nr. 883).

⁷³ Erens III, 405-406 (nr. 853; 1341.01.12); 411-412 (nr. 859; 1342.02.15); IV, 9-10 (1344.09.05).

⁷⁴ Illustre-Lieve-Vrouwebroederschap 89, f. 236 en 236v. (1352.03.08 en 1374.07.06). Van een andere cijns is sprake in een schepenakte van 1368.05.20 (GAHt, R. 1175, f. 119v.).

⁷⁵ GAHt, R. 1175, f. 225v. (1371.02.11): *Petrus filius quondam Engberti Ludinc Dicbier*; aldus ook f. 267v. (1371.05.21).

⁷⁶ Bv. GAHt, R. 1175, f. 7 (1368.01.19): *Petro filio quondam Ludingi Dicbiers*; GAHt, R. 1175, f. 280v. (1371.09.01(?)): *Petro quondam Ludingi Dicbier*.

⁷⁷ GAHt, R. 1800, f. 54 (vermelding uit 1423): *Elizabeth (filia?) Engberti Ludinc Dicbier, relicta quondam Iacobi de Uden?*

Van den Dijk

Ook de Van den Dijks lijken een oude Bossche familie te zijn geweest. De eerste vermelding dateert van 1268. Op 27 juli van dat jaar trad een Daneel van den Dijk (*Daniel dictus de Aggere*) op als schepen.⁷⁸ Vanaf 1312⁷⁹ tot 1336⁸⁰ treffen we opnieuw een Daneel van den Dijk als schepen aan.

Deze Daneel had een zoon Luding, die gehuwd was met een Aleid⁸¹ en deze zoon Luding had op zijn beurt een zoon die... Jacob van Boxtel werd genoemd.⁸²

< 1317.03.22; 1361.09.06 en zoon Luding; 1368.04.06 al zijn goederen; 1368.04.15 hoeve in Hijnen; 1370.09.22 hoeve in Schijndel in Elde >

De schepen Hendrik van den Dijk, die we in de bronnen aantreffen vanaf 1296⁸³ zal zijn broer zijn geweest. Op 23 december 1295 kreeg Jan Crulleke een huis naast het gewandhuis aan de kant van het minderbroederskerkhof van hem in erfelijke cijns.⁸⁴

In 1341 was een Hendrik van den Dijk betrokken bij de verkoop van de grote tiend van Tilburg.⁸⁵

<>

I. Daniël (schepen 1268)

II. Hendrik (schepen 1296- >) (x Mette Luding?):

III.1. Daniël (schepen 1312-1336)

III.2. Engelbrecht Luding (schepen 1318?-1335) heeft zoon Hendrik

III.3. Hendrik (1322- >)

Een **Eng(el)brecht Luding van den Dijk (de Aggere)** was in het tweede kwart van de veertiende eeuw rentmeester van 's-Hertogenbosch. Als zodanig wordt hij bijvoorbeeld genoemd in 1327, toen hij een gemeynthe, dit wil zeggen gemeenschappelijke onontgonnen gronden, uitgaf aan de geburen van Heukelom bij Oisterwijk,⁸⁶ in 1328 deed hij dit aan de stad 's-Hertogenbosch en de geburen van Vught⁸⁷ en in 1330 aan de geburen van Drunen.⁸⁸ In 1330/31, 1332/33 en 1335/36

⁷⁸ Camps 1979, nr. 315.

⁷⁹ Camps 1979, nr. 867 (1312.04.01); 868 (1312.04.03); 870 (1312.04.13); 875 (1312.05.23); 878 (1312.07.09); 887 (1312.11.25).

⁸⁰ H. Geest 208 (1336.08.25) Jacobs 1986, 245-257.

⁸¹ H. Geest 498 (1361.09.06): *domicelle Aleydis relicte dicti Ludinck, filii quondam Danielis de Aggere*.

⁸² GAHt, R. 1175, f. 26 (1368.04.15): *Iacobum dictum de Bucstel, filium quondam Ludingi filii quondam Danijelis de Aggere*.

⁸³ Camps 1979, nr. 534 (1296.04.13).

⁸⁴ Camps 1979, nr. 529 (1295.12.23).

⁸⁵ Erens III, 408-409 (nr. 856).

⁸⁶ Enklaar 1941, nr. 71 (1327.06.24): *Engebreht Ludinck van den Dijcke, rentm^r. van den Bossche*.

⁸⁷ Ald. nr. 147 (1328.06.04): *Engelbert Luydinck van den Dijcke, rendtmeester ons heeren 'tshertoge van Brabant in der Meyerije van den Bossche*.

⁸⁸ Ald. nr. 75 (1330.01.07): *Engelbrecht Ludinck van den Dijcke, reyntmeester van 'tshertogenbosche*; nr. 76 (1330.01.13): *Ingelbertus dictus Luding, receptor noster de Busco*.

was hij schepen van 's-Hertogenbosch.⁸⁹

In 1346 wordt melding gemaakt van zijn *mansio*.⁹⁰ Omdat de aanduiding 'wijken' ontbreekt mag worden aangenomen dat hij toen nog in leven was. Maar in 1354 wordt hij wel als zodanig vermeld.⁹¹

Engelbrecht had een zoon **Hendrik**,⁹² die de *mansio* van zijn vader erfde. Zijn goederen, waaronder de *mansio*, werden vóór 30 maart 1369 bij schepenvonniss verkregen door Jan van Heusden.⁹³ Waarschijnlijk trouwde deze Hendrik in 1371 met Gudeld dochter van heer Hendrik van Rossum, ridder, toen huwelijksvoorwaarden werden vastgesteld.⁹⁴

Ook had Engelbrecht een dochter Beatrijs, die gehuwd was met Gijsbrecht van Tuil (*de Tula*).⁹⁵

⁸⁹ GAHt, Clarissen 2 (1330.08.05); H. Geest 191 (1332.09.18); Clarissen 3 (1332.12.03); Loketkast II (Markt) (1335.01.26). Jacobs, a.w., 255-256.

⁹⁰ GAHt, H. Geest (1346.07.03): *versus mansionem Engberti dicti Ludinc de Aggere*.

⁹¹ GAHt, Coll. Valkenburg 3-1 (1354.12.20): *prope mansionem quondam Engberti dicti Ludinc de Aggere*.

⁹² Erens IV, 186-187 (nr. 1023; 1355.04.16); 284-285 (nr. 1086; 1359.02.14)

⁹³ GAHt, R. 1175, f. 182v. (1369.03.30): *Notum sit universis quod cum Iohannes de Hoesden omnia et singula bona Henrici filii quondam Enghelberti dicti Ludinc de Aggere, videlicet habitationem dicti quondam Enghelberti, sitam in Buscoducis, molendinum venti situm in aggere Vuchtensi, quemdam mansum eiusdem quondam Enghelberti, situm in parochia de Bucstel, atque omnia alia bona eiusdem Henrici erga Iohannem de Os, filium quondam Willelmi de Panhedel, per iudicem et mediante sententia scabinorum in Buscoducis emendo acquisierat, prout in litteris dicebat comprehensum, constitutus igitur coram scabinis infrascriptis primodictus Iohannes de Hoesden dictam habitationem dicti quondam Enghelberti cum suis attinentiis hereditarie supportavit domicelle Sophie relicte quondam Henrici vander Scaut ad opus sui et ad opus liberorum eiusdem quondam Henrici, ab eodem quondam Henrico et Sophia pariter genitorum, videlicet ab eadem domicella Sophia quoad suam vitam et a dictis liberis post decessum dicte domicelle Sophie hereditarie possidendos - - -. Insuper dictus Iohannes de Hoesdens palam recognovit quod dicta habitatio cum suis attinentiis perpetue permanebit exonerata ab hereditario censu xxiiii librarum antique pecunie, quem dictus Iohannes de Os ex omnibus bonis que fuerant dicti Henrici filii quondam Enghelberti predicti habuit solvendum et quod dictus census hereditarie permanebit persolvendus ex ceteris bonis que fuerant dicti Henrici filii quondam Enghelberti predicti. - - -. Datum supra (= in die Parasceve). Iohannes de Kuijc, Gerardus Steenwech et Arnoldus de Dijest promiserunt super omnia Arnoldo Stamelart de Spanct L mutones ad Penthecostes proxime persolvendos. Testes, datum supra. Dicta domicella Sophia promisit dictos 3 indemnes servare. Et fiet instrumentum si obligatus fuerit. Testes, datum supra. Verder R. 1175, f. 277 (1371.07.05): *Iacobus Scaden omnia et singula bona Henrici filii quondam Enghelberti dicti Ludinc de Aggere, quocumque locorum consistentia sive sita, que bona Iohannes de Hoesden, filius Pauli, prius emendo acquisierat, supportata dicto Iacobo ab Ywano dicto de Audehoesden, filio Berisii, prout in litteris, hereditarie supportavit dicto Iohanni de Hoesden cum litteris et aliis et iure, promittens ratum servare. W. et loh. Datum in octavis Petri, Pauli. Ywanus de Audehuesden, filius Tijberii, omnia et singula bona que fuerant quondam Engberti dicti Ludinc de Aggere et Henrici sui filii, quocumque locorum consistentia sive sita, supportata dicto Ywano ab Iohanne dicto Coninc, prout in litteris, hereditarie supportavit Iohanni de Hoesden, filio Pauli, cum litteris, aliis et iure, promittens ratum servare. Testes, datum supra.**

Zie ook De Bruijn 2011b.

⁹⁴ GAHt, R. 1175, f. 267v. (1371.05.22) *L dominus Henricus de Rossem, miles, Henrico filio quondam Engberti Ludinc de Aggere cum domicella Guedelda sua uxore, filia dicti quondam domini Henrici.*

⁹⁵ GAHt, R. 1175, f. 165 (1368.06.10): *Ghisbertum de Tula, maritum et tutorem legitimum Beatricis sue uxoris, filie quondam Enghelberti dicti Ludinc de Aggere.*

Hendrik van den Dijk had een zoon Bertoud⁹⁶ en een zoon Jan.⁹⁷ Mogelijk had deze laatste een vrouw Heilwig, die ook Van den Dijk werd genoemd⁹⁸ en een dochter Hadewig.⁹⁹

In 1347 wordt een Peter van den Dijk, zoon van wijlen Arnoud van den Dijk van Heukelom vermeld.¹⁰⁰ Mogelijk was een dochter van deze Arnoud een Liesbet, die gehuwd was met Roef van der Bolst.¹⁰¹

In 1368 een Liesbet van den Dijk, weduwe van wijlen Jan Brodeke.¹⁰²

<>

⁹⁶ H. Geest 624 (1367.12.05); 703a (1371.06.03); H. Geest 706 (1371.07.05) testament.

⁹⁷ H. Geest 665a (1369.09.11); H. Geest 943 (1384.06.11). Jan en Bertoud: R. 1175, f. 213v. (1370.01.18): *Iohannes de Aggere - - - Henricus de Aggere eius pater - - - Bertholdus frater dudum dicti Iohannis de Aggere*; H. Geest 703a (1371.06.03).

⁹⁸ R. 1175, f. 224 (1370.05.02).

⁹⁹ GAHt, Groot Ziekengasthuis 2697 (1377.07.03).

¹⁰⁰ Erens IV, 35-36 (nr. 907).

¹⁰¹ GAHt, R. 1175, f. 240 (1370.10.08): *Rodolphus dictus Roef van der Bolst, maritus legitimus ut dicebat Elizabeth sue uxoris, filie quondam Arnoldi van den Dijc.*

¹⁰² GAHt, R. 1175, f. 30 (1368.06.27): *Elizabeth van den Dijc, relicta quondam Iohannis dicti Brodeken*; R. 1175, f. 224 (1370.05.02) hun dochter Katelijjn, gehuwd met Pauwels Haest.

Literatuur en bronnenpublicaties

Avonds 1982

P. Avonds, 'Brabant en Limburg 1100-1403', in: *Algemene Geschiedenis der Nederlanden* 2 (1982) 452-482

Avonds 1984

P. Avonds, *Brabant tijdens de regering van hertog Jan III (1312-1356). De grote politieke krisissen* (Brussel 1984)

Avonds en Brokken 1975

P. Avonds en H.M. Brokken, 'Heusden tussen Brabant en Holland (1317-1357). Analyse van een grensconflict', in: *Varia Historica Brabantica* IV (1975) 1-95

Berkelmans 1991

G. Berkelmans, 'Jaargetijden en maandstonden gesticht in de kerk van Oisterwijk in de veertiende en het begin van de vijftiende eeuw', in: L.F.W. Adriaenssen (red.), *Welpen van de Brabantse Leeuw. Genealogie tussen geld en geloof in Noord-Brabant* ('s-Hertogenbosch 1991)

Van den Bichelaer 1998

A.H.P. van den Bichelaer, *Het notariaat in stad en Meierij van 's-Hertogenbosch in de Late Middeleeuwen (1306-1531). Een prosopografisch, diplomatisch en rechtshistorisch onderzoek* (Amsterdam 1998)

Bloemink 1997

J.W. Bloemink, "'s-Hertogenbosch tuilmuren Claraklooster. Verslag van het archeologisch en bouwhistorisch onderzoek' (BAAC rapport 1995.016) (1997)

Van de Boel 1989

W.M. van de Boel, *Horne-Horn-Häör* (Horn 1989)

De Bruijn 1996

M.W.J. de Bruijn, Verslag archiefonderzoek minderbroedersklooster (intern rapport 36; september 1996)

De Bruijn 2002

M.W.J. de Bruijn, Voormalige bebouwing In den Boerenmouw (intern rapport BAM 93a)

De Bruijn en Broer 2002

M.W.J. de Bruijn en C.J.C. Broer, *Volc te voet. Gevolgen van de Guldensporenslag voor de opkomst van de burgerij in de Noordelijke Nederlanden* (Utrecht 2002)

De Bruijn 2011a

M.W.J. de Bruijn, Grote huizen in en bij de Hinthamerstraat (intern rapport 235; Utrecht augustus 2011)

De Bruijn 2011b

M.W.J. de Bruijn, *De mansio van Engelbrecht Ludinc van den Dijk (aanvullend verslag) (bij rapport 297; april 2011).*

De Bruijn 2014

M.W.J. de Bruijn, *Cnodingen en Dicbieringen I (intern rapport ...; Utrecht november 2014)*

De Bruijn 2016

M.W.J. de Bruijn, *Cnodingen en Dicbieringen I (intern rapport 449; Utrecht november 2014)*

Camps 1979

H.P.H. Camps (uitg.), *Oorkondenboek van Noord-Brabant tot 1312 I. De Meijerij van 's-Hertogenbosch (met de heerlijkheid Gemert), 2 dln. ('s-Gravenhage 1979)*

Coenen 2004a

J. Coenen, *Baanderheren, boeren & burgers. Een overzicht van de geschiedenis van Boxtel, Liempde en Gemonde (Boxtel 2004)*

Coenen 2004b

J. Coenen, *Mierlo van oorsprong tot heden. Een overzicht van de geschiedenis van Mierlo (Mierlo 2004)*

Coldewey 1981

J.A. Coldewey, *De heren van Kuyc 1096-1400 (Tilburg 1981)*

De Costa 2010

D. de Costa, *Wonen in een klooster. Clarissen, Theresiaantjes, gastarbeiders en kunstenaars (Zwolle 2010)*

Van Dijck 2012

Dijck, L.G.C.M. van, *Van vroomheid naar vriendschap (Zutphen 2012)*

Dillo en Van Synghel 2000

M. Dillo en G.A.M. Van Synghel (uitg.), *ONB I, II (Den Haag 2000)*

Van Dinther 2013

N.L. van Dinter, *De oudste generaties van de graven-heren van Megen (internet 2013).*

Enklaar 1941

D.Th. Enklaar, *Gemeene gronden in Noord-Brabant (Utrecht 1941)*

Erens I-IV

M.A. Erens (uitg.), *De oorkonden der abdij Tongerlo(o) I (Tongerlo 1948); II (Tongerlo 1950); III (Tongerlo 1952); IV M.A. Erens+ en H.M. Koyen (uitg.) (Tongerlo 1958)*

Foppens 1748

J.F. Foppens (uitg.), *Diplomatum Belgicorum nova collectio sive supplementum ad*

opera diplomatica Auberti Miraei IV (Brussel 1748)

Galesloot 1865

L. Galesloot (uitg.), *Livre des feudataires de Jean III* (Brussel 1865)

Van Heel 1933

D. van Heel, 'Bijdragen tot de geschiedenis van het Clarissenklooster te 's-Hertogenbosch', *Taxandria* 40 (1933) 248-273

Van Heel 1934

D. van Heel, 'Bijdragen tot de geschiedenis van het Clarissenklooster te 's-Hertogenbosch', *Taxandria* 41 (1934) 135-143

Heeringa 1940

K. Heeringa (uitg.), *OSU, II* ('s-Gravenhage 1940)

Hermans 1847

C.R. Hermans, *Verzameling van kronyken, charters en oorkonden betreffende de stad en Meijerij van 's-Hertogenbosch*, 3 dln. ('s-Hertogenbosch 1847-1848)

Hoeckx z.j.

A.M. Hoekx e.a. (uitg.), *De kroniek van Molius. Een zestiende-eeuwse priester over de geschiedenis van zijn stad* (z.pl. z.j.)

Jacobs 1986

B.C.M. Jacobs, *Justitie en politie in 's-Hertogenbosch voor 1629* (Assen-Maastricht 1986)

Jongen en Piters 2002

L. Jongen en M. Piters, '*Ghi Francoyse sijt hier onteert.*' *De Guldensporenslag. Lodewijk van Velthem* (Leuven 2002)

Juten 1916

W.J.F. Juten, 'Noordbrabantsche schepenzegels I', *Taxandria* 23 (1916) 56-63

Juten 1943

G.C.A. Juten, 'Het klooster der Clarissen te 's-Hertogenbosch', *Taxandria* 50 (1943) 193-200

Klaversma 1978

T. Klaversma, 'De geslachten van Altena en Horne tot ca. 1300', *Publications de la Société Historique et Archéologique dans le Limbourg CXIV* (1978) 7-59

Klück 1983

B.J.M. Klück, 'Rentmeestershuis Clarissenklooster', in: H.L. Janssen (red.), *Van bos tot stad. Opgravingen in 's-Hertogenbosch* ('s-Hertogenbosch 1983)

Kruisheer 1992

J. Kruisheer (uitg.), *Oorkondenboek van Holland en Zeeland tot 1299 III* (Assen-Maastricht 1992)

Kuijjer 2000

P.Th.J., Kuijjer, *'s-Hertogenbosch, stad in het hertogdom Brabant ca. 1185-1629* (Zwolle-'s-Hertogenbosch 2000)

Lacomblet 1853

Th.J. Lacomblet (uitg.), *Urkundenbuch für die Geschichte des Niederrheins III* (Düsseldorf 1853)

Van Liebergen 1971

L. van Liebergen, *Megen van nederzetting tot graafschap* (3de druk; Megen 1971)

Van Lith-Droogleever Fortuijn 1997

A.M. van Lith-Droogleever Fortuijn, J.G.M. Sanders, G.A.M. Van Synghel (uitg.), *Kroniek van Peter van Os. Geschiedenis van 's-Hertogenbosch en Brabant van Adam tot 1523* (Den Haag 1997)

Mosmans 1906

J. Mosmans en A.G.J. Mosmans, *Oude namen van huizen en straten te 's-Hertogenbosch* ('s-Hertogenbosch 1906)

Meuwese 1955

A.P.M. Meuwese, *Erp, gemeente en parochie* ('s-Hertogenbosch 1955)

Van Mieris 1744

F. van Mieris, *Groot charterboek der graaven van Holland, van Zeeland en heeren van Vriesland II* (Leiden 1744)

Muller en Bouman 1920

S. Muller Fz. en A.C. Bouman (uitg.), *De oorkonden van het Sticht Utrecht tot 1301 [OSU], I* (Utrecht 1920) nr. 553 (1200).

Nolet en Boeren 1951

W. Nolet en P.C. Boeren, *Kerkelijke instellingen in de Middeleeuwen* (Amsterdam 1951)

Van Sasse van Ysselt 1910-1914

A.F.O van Sasse van Ysselt, *De voornamen huizen en gebouwen van 's-Hertogenbosch, alsmede hunne eigenaars of bewoners in vroeger eeuwen*, 3 dln. ('s-Hertogenbosch 1910-1914)

Sassen 1865

J.N.G. Sassen, *Inventaris der archieven van de stad 's Hertogenbosch B.* (Charters en privilegiebrieven van het jaar 1191-1826) ('s-Hertogenbosch 1865)

Smit 1962

J.P.W.A. Smit, 'De stuik, het heraldisch stuk dat ten onrechte heiblok genaamd wordt', *De Brabantse Leeuw* 11 (1962) 178.

Spierings 1976

M. Spierings, 'II. De leenhof van mijnen jonker van Perweys', *Brabants Heem* 28 (1976) 134-140.

Spierings 1977

M. Spierings, 'Heer Willem van den Bosch, ridder', *De Kleine Meijerij* 28 (1977) 17-22

Spierings 1979

M. Spierings, 'Het obituarium of dodenboek van de Sint-Janskerk te 's-Hertogenbosch (1280-1435)', *Bosboombladeren* 23 (januari 1979)

Van Synghel 1998

G.A.M. Van Synghel, 'Editie van de schepenoorkonden van 's-Hertogenbosch. Dertien oorkonden als supplement op het eerste deel van het Oorkondenboek van Noord-Brabant (1261-1311)', in: D.P. Blok e.a., *Datum et actum. Opstellen aangeboden aan Jaap Kruisheer ter gelegenheid van zijn vijfenzestigste verjaardag* (Amsterdam 1998) 395-423

Van Uytven 2004

R. van Uytven, 'Een dualistisch, maar machtig vorstendom (1261-1356)', in: *Geschiedenis van Brabant van het hertogdom tot heden* (Zwolle 2004) 103-112

Van der Velden 1986

G. van der Velden, 'Willem van den Bosch, ridder. Stichter van het Rijke Clarenklooster te 's-Hertogenbosch', in: *Feestbundel bij gelegenheid van honderd jaar gymnasiaal onderwijs te Heeswijk-Dinther 1886-1986* (Heeswijk-Dinther 1986)

Verbrugge en Falter 2001

J.F. Verbrugge en R. Falter, *1302. Opstand in Vlaanderen* (Tielt 2001)

Verkooren 1910-1912

A. Verkooren, *Inventaire des archives de la Belgique. Chartes et cartulaires des duchés de Brabant et de Limbourg et des Pays d'Outre-Meuse* I-1 (Brussel 1910) nrs. 1-500; I-2 (Brussel 1911) nrs. 501-1250; I-3 (Brussel 1912) nrs. 1251-2000; I-4 (Brussel 1912) nrs. 2001-2900.

Vogels 1999

H. Vogels, *Mierlo, zijn oudste heren en hun familie (c. 1100-1335), een genealogische reconstructie* (Mierlo 1999)